

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (pierwsza izba)

z dnia 14 czerwca 2012 r. *

Dyrektywa 93/13/EWG — Umowy zawierane z konsumentami — Nieuczciwy warunek dotyczący odsetek za zwłokę — Postępowanie w sprawie nakazu zapłaty — Kompetencje sądu krajowego

W sprawie C-618/10

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Audiencia Provincial de Barcelona (Hiszpania) postanowieniem z dnia 29 listopada 2010 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 29 grudnia 2010 r., w postępowaniu:

Banco Español de Crédito SA

przeciwko

Joaquínowi Calderónowi Caminie,

TRYBUNAŁ (pierwsza izba),

w składzie: A. Tizzano (sprawozdawca), prezes izby, M. Safjan, M. Ilešič, E. Levits i M. Berger, sędziowie,

rzecznik generalny: V. Trstenjak,

sekretarz: M. Ferreira, główny administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 1 grudnia 2011 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu Banco Español de Crédito SA przez A. Herrador Muñoz, V. Betancor Sánchez oraz przez R. Riverę Sáeza, abogados,
- w imieniu rządu hiszpańskiego przez S. Centeno Huertę, działającą w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu rządu niemieckiego przez J. Kemper oraz T. Henzego, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu Komisji Europejskiej przez M. Owsiany-Homung oraz E. Gippiniego Fourniera, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 14 lutego 2012 r.,

* Język postępowania: hiszpański.

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni:
 - art. 6 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. L 95, s. 29);
 - art. 2 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/22/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie nakazów zaprzestania szkodliwych praktyk w celu ochrony interesów konsumentów (Dz.U. L 110, s. 30);
 - przepisów rozporządzenia (WE) nr 1896/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. ustanawiającego postępowanie w sprawie europejskiego nakazu zapłaty (Dz.U. L 399, s. 1);
 - art. 5 ust. 1 lit. l) i m), art. 6 i 7 oraz art. 10 ust. 2 lit. l) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylającej dyrektywę Rady 87/102/EWG (Dz.U. L 133, s. 66), oraz
 - art. 11 ust. 2 dyrektywy 2005/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 maja 2005 r. dotyczącej nieuczciwych praktyk handlowych stosowanych przez przedsiębiorstwa wobec konsumentów na rynku wewnętrznym oraz zmieniającej dyrektywę Rady 84/450/EWG, dyrektywy 97/7/WE, 98/27/WE i 2002/65/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady („dyrektywy o nieuczciwych praktykach handlowych”) (Dz.U. L 149, s. 22).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy Banco Español de Crédito SA (zwanym dalej „Banesto”) a J. Calderónem Caminą w przedmiocie zapłaty kwot należnych w wykonaniu umowy kredytu konsumenckiego zawartej pomiędzy tymi stronami.

Ramy prawne

Uregulowania Unii

Dyrektywa 87/102/EWG

- 3 Dyrektywa Rady 87/102/EWG z dnia 22 grudnia 1986 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących kredytu konsumenckiego (Dz.U. 1987, L 42, s. 48) w art. 6 przewidywała:
 - „1. Bez względu na wyłączenie przewidziane w art. 2 ust. 1 lit. e) tam, gdzie jest umowa między instytucją kredytową lub instytucją finansową a konsumentem na udzielenie kredytu w formie zaliczki na rachunku bieżącym, innym niż rachunki karty kredytowej, konsument jest powiadamiany podczas lub przed zawarciem umowy:
 - o limicie kredytu, jeśli taki istnieje,
 - o rocznej stopie oprocentowania oraz opłatach stosowanych od chwili zawarcia umowy i warunkach, na jakich mogą one być zmienione,
 - [o] procedurze wypowiedzenia umowy.

Informacje te zostaną potwierdzone na piśmie.

2. Ponadto podczas trwania umowy konsument jest informowany o każdej zmianie dotyczącej rocznej stopy oprocentowania lub odnośnych opłatach, gdy taka zmiana nastąpi. Informacja ta może być przekazana w formie wyciągu z rachunku lub w innej formie przyjętej przez państwa członkowskie.

3. W państwach członkowskich, w których za milczącą zgodą dopuszczalne jest przekroczenie stanu rachunku, dane państwa członkowskie zagwarantują, że konsument jest informowany o rocznej stopie oprocentowania i stosowanych opłatach oraz o jakichkolwiek ich zmianach, w sytuacji gdy przekroczenie stanu rachunku wydłuża się poza [ponad] okres trzech miesięcy”.

4 Na podstawie art. 7 rzeczony dyrektywy:

„W przypadku kredytu udzielonego na zakup towarów państwa członkowskie ustanawiają warunki, na jakich towary mogą być odzyskane, szczególnie jeśli konsument nie wyraził swojej zgody. Dodatkowo zagwarantują one, że kiedy kredytodawca odzyskuje posiadanie towaru, rozliczenie między stronami zostanie sporządzone w taki sposób, aby zagwarantować, że odzyskanie nie pociąga za sobą jakiegokolwiek bezpodstawnego wzbogacenia się”.

Dyrektywa 93/13

5 Motyw dwunasty dyrektywy 93/13 stanowi:

„jednakże obowiązujące prawo krajowe pozwala jedynie na częściową harmonizację przepisów; niniejsza dyrektywa dotyczy w szczególności warunków umownych, które nie zostały indywidualnie wynegocjowane; państwa członkowskie w poszanowaniu postanowień traktatu powinny mieć możliwość zapewnienia konsumentom wyższego poziomu bezpieczeństwa poprzez wprowadzenie przepisów prawa krajowego bardziej rygorystycznych niż przewidziane w niniejszej dyrektywie”.

6 Motyw dwudziesty pierwszy rzeczony dyrektywy ma następujące brzmienie:

„państwa członkowskie powinny zapewnić, aby nieuczciwe warunki nie były zamieszczane w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami oraz, jeżeli jednak takie warunki zostają w nich zawarte, aby nie były one wiążące dla konsumenta, oraz zagwarantować, żeby umowa obowiązywała strony zgodnie z zawartymi w niej postanowieniami, pod warunkiem że po wyłączeniu z umowy nieuczciwych warunków może ona nadal obowiązywać”.

7 Motyw dwudziesty czwarty tejże dyrektywy precyzuje:

„sądy i organy administracyjne państw członkowskich muszą mieć do swojej dyspozycji stosowne i skuteczne środki zapobiegające stałemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich”.

8 Na podstawie art. 6 dyrektywy 93/13:

„1. Państwa członkowskie stanowią, że na mocy prawa krajowego nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków.

2. Państwa członkowskie podejmą niezbędne kroki do zapewnienia, iż konsument nie utraci ochrony przyznanej mu na mocy niniejszej dyrektywy, poprzez wybór prawa państwa trzeciego jako prawa obowiązującego w stosunku do danej umowy, jeśli ta ostatnia pozostaje w ścisłym związku z terytorium państw członkowskich”.

- 9 Artykuł 7 ust. 1 rzeczonyj dyrektywy jest sformułowany następująco:

„Zarówno w interesie konsumentów, jak i konkurentów państwa członkowskie zapewnią stosowne i skuteczne środki mające na celu zapobieganie stałemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach zawieranych przez sprzedawców i dostawców z konsumentami”.

- 10 Artykuł 8 owej dyrektywy stanowi:

„W celu zapewnienia wyższego stopnia ochrony konsumenta państwa członkowskie mogą przyjąć lub utrzymać bardziej rygorystyczne przepisy prawne zgodne z traktatem [WE] w dziedzinie objętej niniejszą dyrektywą”.

Dyrektywa 2005/29

- 11 Artykuł 11 ust. 1 i 2 dyrektywy 2005/29 przewiduje:

„1. Państwa członkowskie zapewniają w interesie konsumentów odpowiednie i skuteczne środki zwalczania nieuczciwych praktyk w celu zapewnienia zgodności z przepisami niniejszej dyrektywy.

[...]

2. W ramach przepisów prawnych, o których mowa w ust. 1, państwa członkowskie przyznają sądom lub organom administracyjnym uprawnienia umożliwiające im, w przypadkach gdy uznają takie środki za konieczne, uwzględniając interesy wszystkich zainteresowanych, a w szczególności interes publiczny:

- a) nakazanie zaprzestania nieuczciwych praktyk handlowych lub wszczęcie właściwego postępowania sądowego lub administracyjnego w celu nakazania zaprzestania takich praktyk;

lub

- b) jeżeli nieuczciwa praktyka handlowa nie została jeszcze zastosowana, ale jej zastosowanie jest bliskie, zakazanie tej praktyki lub wszczęcie właściwego postępowania sądowego lub administracyjnego w celu wydania zakazu jej stosowania;

nawet w przypadku braku dowodu rzeczywistej straty lub szkody bądź zamiaru lub niedbalstwa ze strony przedsiębiorcy.

Państwa członkowskie zapewnią również możliwość podjęcia środków określonych w akapicie pierwszym w ramach procedury przyspieszonej:

— ze skutkiem tymczasowym,

lub

— ze skutkiem ostatecznym,

przy czym każde państwo członkowskie będzie mogło zdecydować, którą z tych dwóch możliwości wybierze.

[...]”.

Rozporządzenie nr 1896/2006

- 12 Motyw 10 rozporządzenia nr 1896/2006 stanowi:

„Postępowanie ustanowione na mocy niniejszego rozporządzenia powinno stanowić dodatkowy i fakultatywny środek dla powoda, który zachowuje możliwość skorzystania z postępowania przewidzianego w prawie krajowym. W związku z tym niniejsze rozporządzenie nie zastępuje ani nie harmonizuje istniejących mechanizmów dochodzenia roszczeń bezspornych na mocy prawa krajowego”.

13 Artykuł 1 rozporządzenia nr 1896/2006 przewiduje:

„1. Celem niniejszego rozporządzenia jest:

- a) uproszczenie, przyspieszenie i ograniczenie kosztów postępowania sądowego w sprawach transgranicznych dotyczących bezspornych roszczeń pieniężnych poprzez ustanowienie postępowania w sprawie europejskiego nakazu zapłaty;

oraz

- b) umożliwienie swobodnego przepływu europejskich nakazów zapłaty we wszystkich państwach członkowskich poprzez określenie minimalnych standardów, których spełnienie uchyla konieczność przeprowadzenia w państwie członkowskim wykonania jakiegokolwiek dodatkowego postępowania pośredniego poprzedzającego uznanie i wykonanie europejskiego nakazu zapłaty.

2. Niniejsze rozporządzenie nie pozbawia powoda możliwości dochodzenia roszczenia w rozumieniu art. 4 na podstawie innego postępowania dostępnego zgodnie z przepisami państwa członkowskiego lub prawa wspólnotowego”.

Dyrektywa 2008/48

14 Artykuł 1 dyrektywy 2008/48 jest sformułowany następująco:

„Celem niniejszej dyrektywy jest harmonizacja niektórych aspektów przepisów ustawowych, wykonawczych i procedur administracyjnych państw członkowskich dotyczących umów o kredyt konsumencki”.

15 Na podstawie art. 5 ust. 1 rzeczony dyrektywy:

„W stosownym czasie przed związaniem się konsumenta umową o kredyt lub ofertą kredytodawca oraz, w stosownych przypadkach, pośrednik kredytowy dostarczają konsumentowi – na podstawie warunków kredytu zaproponowanych przez kredytodawcę, a także, w stosownych przypadkach, zgodnie z preferencjami określonymi przez konsumenta i informacjami przez niego przekazanymi – informacje potrzebne do porównania różnych ofert w celu podjęcia, przy pełnej znajomości faktów, decyzji, czy zawrzeć umowę o kredyt. [...]

Informacje te określają:

[...]

- l) stopę oprocentowania mającą zastosowanie w przypadku opóźnienia płatności oraz ustaleń dotyczących jej zmian, a także, w stosownych przypadkach, wszelkie opłaty z tytułu zaległości w spłacie;

- m) ostrzeżenie o konsekwencjach braku płatności;

[...]”.

16 Artykuł 10 ust. 2 tejże dyrektywy stanowi:

„W umowie o kredyt w sposób jasny i zwięzły określa się:

[...]

- l) stopę oprocentowania mającą zastosowanie do opóźnionych płatności obowiązującą w chwili zawarcia umowy o kredyt oraz ustalenia dotyczące jej zmian, a także, w stosownych przypadkach, opłaty z tytułu zaległości w spłacie;

[...]”.

Dyrektywa 2009/22

- 17 Artykuł 1 ust. 1 dyrektywy 2009/22 przewiduje:

„Celem niniejszej dyrektywy jest zbliżenie przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich odnoszących się do powództw o zaprzestanie szkodliwych praktyk, określonych w art. 2, mających na celu ochronę zbiorowych interesów konsumentów, objętych dyrektywami wymienionymi w załączniku I, w celu zapewnienia sprawnego funkcjonowania rynku wewnętrznego”.

- 18 Na podstawie art. 2 rzeczony dyrektywy:

„1. Państwa członkowskie wyznaczają sądy lub organy administracyjne właściwe do prowadzenia postępowań wszczętych przez upoważnione podmioty w rozumieniu art. 3, wnoszące o:

- a) nakaz zaprzestania lub zakazu jakiejkolwiek szkodliwej praktyki w trybie pilnym, w odpowiednich przypadkach w drodze procedury doraźnej;

[...]

2. Niniejsza dyrektywa pozostaje bez uszczerbku dla zasad międzynarodowego prawa prywatnego dotyczących prawa właściwego, to znaczy zazwyczaj albo prawa państwa członkowskiego, z którego pochodzi szkodliwa praktyka, albo prawa państwa członkowskiego, w którym wystąpiły skutki szkodliwej praktyki”.

Prawo hiszpańskie

- 19 W prawie hiszpańskim przed nieuczciwymi warunkami umownymi chroniła początkowo konsumentów Ley General 26/1984 para la Defensa de los Consumidores y Usuarios (ogólna ustawa 26/1984 z dnia 19 lipca 1984 r. w sprawie ochrony konsumentów i użytkowników, BOE nr 176 z dnia 24 lipca 1984 r., s. 21686, zwana dalej „ustawą 26/1984”).
- 20 Ustawa 26/1984 została następnie zmieniona przez Ley 7/1998 sobre condiciones generales de la contratación (ustawę 7/1998 z dnia 13 kwietnia 1998 r. w sprawie ogólnych warunków umów, BOE nr 89 z dnia 14 kwietnia 1998 r., s. 12304), za pomocą której transponowano dyrektywę 93/13 do wewnętrznego prawa hiszpańskiego.
- 21 Wreszcie za pomocą Real Decreto Legislativo 1/2007 por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias (królewskiego dekretu z mocą ustawy 1/2007 w sprawie reformy ogólnej ustawy w sprawie ochrony konsumentów i użytkowników oraz innych ustaw dodatkowych z dnia 16 listopada 2007 r., BOE nr 287 z dnia 30 listopada 2007 r., s. 49181, zwanego dalej „dekretom legislacyjnym 1/2007”) przyjęto skodyfikowany tekst ustawy 26/1984 ze zmianami.
- 22 Na podstawie art. 83 dekretu legislacyjnego 1/2007:

„1. Nieuczciwe warunki będą nieważne z mocy samego prawa i uznane będą za nieistniejące.

2. Część umowy dotknięta nieważnością zostanie uzupełniona zgodnie z postanowieniami art. 1258 kodeksu cywilnego oraz z zasadą dobrej wiary.

W tym celu sąd orzekający o nieważności tych warunków posiada uprawnienia do miarkowania praw i obowiązków stron, przy utrzymaniu umowy, a także prawo do orzekania o skutkach jej bezskuteczności w przypadku znacznej szkody dla konsumenta i użytkownika.

Tylko wtedy, gdy utrzymane warunki ustalają nierówne położenie, które nie może zostać sanowane, sąd może orzec o bezskuteczności umowy”.

23 Artykuł 1258 kodeksu cywilnego stanowi:

„Umowy są zawierane poprzez zwykłe złożenie zgodnych oświadczeń i zobowiązują od tego momentu nie tylko do wykonania wyraźnie uzgodnionych postanowień, ale również do wszystkich skutków, które pod względem ich charakteru odpowiadają wymogom dobrej wiary, przyjętym w danym środowisku obyczajom i ustawie”.

24 W odniesieniu do postępowania w sprawie nakazu zapłaty Ley de Enjuiciamiento Civil (kodeks postępowania cywilnego) w wersji obowiązującej w dniu, w którym wszczęto postępowanie, które doprowadziło do sporu przed sądem krajowym, w art. 812 ust. 1 określa warunki stosowania tego postępowania w następujący sposób:

„Z postępowania w sprawie nakazu zapłaty może skorzystać każda osoba, która dochodzi od innej osoby zapłaty długu pieniężnego, należnego, wymagalnego i nieprzekraczającego 30 000 EUR, jeżeli kwota tego długu jest wykazana w następujący sposób:

- 1) poprzez przedłożenie dokumentów w jakiejkolwiek formie, jakiegokolwiek rodzaju lub w jakiejkolwiek postaci fizycznej, podpisanych przez dłużnika lub noszących jego pieczęć, stempel, znak lub jakiejkolwiek inne oznaczenie fizyczne lub elektroniczne pochodzące od dłużnika; albo
- 2) poprzez przedłożenie faktur, kwitów dostawy, zaświadczeń, telegramów, telefaksów lub jakichkolwiek innych dokumentów, które nawet jeśli zostały sporządzone jednostronnie przez wierzyciela, zwyczajowo są używane do udokumentowania kredytów i długów w stosunkach tego rodzaju, jak istniejące między wierzycielem a jego dłużnikiem.

[...]”.

25 Artykuł 815 ust. 1 kodeksu postępowania cywilnego, zatytułowany „Dopuszczalność wniosku i nakaz zapłaty”, stanowi:

„Jeżeli dokumenty dołączone do wniosku należą do dokumentów przewidzianych w art. 812 ust. 2 lub stanowią dowód prima facie prawa wnioskodawcy, potwierdzony treścią wniosku, w drodze decyzji nakazuje się dłużnikowi zapłatę na rzecz wnioskodawcy w terminie 20 dni i dostarczenie sądowi dowodu zapłaty lub stawienie się przed sądem w celu związłego przedstawienia w pisemnym sprzeciwie, z jakich powodów żądana kwota nie jest należna w całości lub w części [...]”.

26 W odniesieniu do art. 818 ust. 1 kodeksu postępowania cywilnego, dotyczącego sprzeciwu dłużnika, przewiduje on:

„Jeżeli dłużnik złoży sprzeciw w terminie, spór jest rozstrzygany ostatecznie po zakończeniu odpowiedniego postępowania, a wydany wyrok staje się prawomocny”.

Postępowanie przed sądem krajowym i pytania prejudycjalne

27 W dniu 28 maja 2007 r. J. Calderón Camino zawarł umowę pożyczki na kwotę 30 000 EUR z Banesto (zwaną dalej „sporną umową”) w celu nabycia pojazdu „na potrzeby gospodarstwa domowego”. Stopa procentowa odsetek od pożyczki została ustalona na 7,950%, RRSO (rzeczywista roczna stopa oprocentowania kredytu) na 8,890%, a stopa odsetek za zwłokę na 29%.

- 28 Mimo że wymagalność spornej umowy została ustalona na dzień 5 czerwca 2014 r., Banesto uznał, że nastąpiła ona przed wskazaną datą, na tej podstawie, iż we wrześniu 2008 r. siedem miesięcznych rat pozostawało jeszcze niespłaconych. W dniu 8 stycznia 2009 r. wystąpił on zatem zgodnie z prawem hiszpańskim do Juzgado de Primera Instancia n° 2 de Sabadell o wydanie nakazu zapłaty kwoty 29 381,95 EUR, co odpowiadało niespłaconym miesięcznym ratom powiększonym o odsetki umowne i koszty.
- 29 W dniu 21 stycznia 2010 r. Juzgado de Primera Instancia n° 2 de Sabadell wydał postanowienie, w którym stwierdził, że sporna umowa była umową adhezyjną, zawartą bez rzeczywistej możliwości negocjacji i włączającą ogólne, narzucone z góry warunki, oraz uznał, że stopa odsetek za zwłokę wynosząca 29% została ustalona w warunku umownym zapisanym pismem drukowanym nieodróżniającym się od pozostałej części tekstu rodzajem ani wielkością czcionki, ani też wymogiem udzielenia szczególnej zgody przez konsumenta.
- 30 W tych okolicznościach, w szczególności z uwagi na stopę procentową Euribor („Euro interbank offered rate”) i Europejskiego Banku Centralnego (EBC) oraz na okoliczność, że stopa rzeczonych odsetek za zwłokę była ponad 20 pkt wyższa od stopy odsetek z tytułu pożyczki, Juzgado de Primera Instancia n° 2 de Sabadell uznał z urzędu warunek umowny dotyczący odsetek za zwłokę za nieważny na tej podstawie, że jest on nieuczciwy, odwołując się do utrwalonego orzecznictwa Trybunału w tym zakresie. Ponadto ustalił on tę stawkę na 19%, powołując się na stopę odsetek ustawowych i stopę odsetek za zwłokę zawarte w krajowych ustawach budżetowych z lat 1990–2008, oraz nakazał Banesto przedstawienie nowej kalkulacji odsetek w odniesieniu do tego samego okresu.
- 31 Banesto zaskarżył rzone postanowienie do Audiencia Provincial de Barcelona, podnosząc zasadniczo, że Juzgado de Primera Instancia n° 2 de Sabadell na tym etapie postępowania nie mógł ani stwierdzić z urzędu nieważności warunku umownego dotyczącego odsetek za zwłokę uznanego przez niego za nieuczciwy, ani dokonać jego zmiany.
- 32 W postanowieniu odsyłającym Audiencia Provincial de Barcelona stwierdził, po pierwsze, że przepisy hiszpańskie w dziedzinie ochrony interesów konsumentów i użytkowników nie uprawniają sądów rozpatrujących pozew o wydanie nakazu zapłaty do orzekania o nieważności nieuczciwych warunków z urzędu i ab limine litis, ponieważ badanie ich zgodności z prawem należy do procedury prawa powszechnego, która jest wszczynana dopiero w wypadku sprzeciwu wniesionego przez dłużnika.
- 33 Po drugie, w odniesieniu do prawa Unii rzone sąd stwierdził, że wprawdzie w swoim orzecznictwie Trybunał zinterpretował art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 w ten sposób, iż sądy krajowe są zobowiązane do orzekania z urzędu o nieważności i bezskuteczności nieuczciwego warunku, nawet bez jakiegokolwiek wniosku stron umowy.
- 34 Jednakże zdaniem sądu krajowego rozporządzenie nr 1896/2006, dokładnie regulujące dziedzinę nakazu zapłaty na płaszczyźnie Unii Europejskiej, nie ustanawia procedury oceny z urzędu i ab limine litis nieuczciwych warunków, lecz ogranicza się do określenia szeregu wymogów i informacji, jakie należy przedstawić konsumentom.
- 35 Podobnie ani dyrektywa 2008/48 w sprawie umów o kredyt konsumencki, ani dyrektywa 2009/22 w sprawie nakazów zaprzestania szkodliwych praktyk w celu ochrony interesów konsumentów nie przewidują mechanizmów proceduralnych, które zobowiązywałyby sądy krajowe do stwierdzania z urzędu nieważności warunku takiego jak zawarty w spornej umowie.
- 36 Wreszcie, nawet przy uznaniu za „nieuczciwą” w rozumieniu dyrektywy 2005/29 praktyki polegającej na wprowadzaniu do tekstu umowy zawartej pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem warunku o odsetkach za zwłokę, ponieważ Ley 29/2009 por la que se modifica el régimen legal de la competencia desleal y de la publicidad para la mejora de la protección de los consumidores y usuarios (ustawa 29/2009 w sprawie zmiany systemu prawnego dotyczącego nieuczciwej konkurencji i reklamy

w celu poprawy ochrony konsumentów i użytkowników z dnia 30 grudnia 2009 r., BOE nr 315 z dnia 31 grudnia 2009 r., s. 112039) nie wdrożyła do prawa hiszpańskiego art. 11 ust. 2 owej dyrektywy, sądy krajowe w każdym razie nie dysponują legitymacją do badania z urzędu nieuczciwego charakteru rzeczonej praktyki.

37 W tych okolicznościach Audiencia Provincial de Barcelona, wyrażając wątpliwości w odniesieniu do prawidłowej interpretacji prawa Unii, postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

- „1) Czy sprzeczne z prawem Unii, w szczególności w odniesieniu do prawa konsumentów i użytkowników, jest uchylanie się przez sąd krajowy od orzekania z urzędu, ab *limine litis* i na każdym etapie postępowania o nieważności lub o zmianie warunku umownego dotyczącego odsetek za zwłokę (w niniejszym przypadku w wysokości 29%) w umowie o kredyt konsumencki? Czy sąd może, bez zmiany praw konsumenta przyznanych przez prawo Unii, opowiedzieć się za uzależnieniem ewentualnej oceny takiego warunku od inicjatywy dłużnika (w drodze zarzutu procesowego)?
- 2) Jak należy w związku z tym interpretować, zgodnie z art. 6 ust. 1 dyrektywy [93/13] i art. 2 dyrektywy [2009/22], art. 83 [dekretu legislacyjnego 1/2007] [...] Jaki zakres ma w związku z tym art. 6 ust. 1 dyrektywy [93/13], stanowiący, że nieuczciwe warunki »nie będą wiążące dla konsumenta«?
- 3) Czy można wyłączyć sądową kontrolę z urzędu i ab *limine litis*, jeżeli powód określi w sposób wyraźny w pozwie stopę odsetek za zwłokę, kwotę długu, w tym długu z tytułu należności głównej i z tytułu odsetek, kwotę kar umownych i kosztów, stopę odsetek oraz okres, za który dochodzi się tych odsetek (lub też wzmiankę o dodaniu do tej kwoty z urzędu ustawowych odsetek za zwłokę na podstawie prawa państwa członkowskiego pochodzenia), podstawę roszczenia, w tym opis okoliczności powołanych jako podstawa dochodzonych długu i odsetek, oraz jeżeli sprecyzuje wyrażnie, czy chodzi o odsetki ustawowe, umowne, kapitalizację odsetek lub o stopę odsetek od umowy pożyczki, jeżeli zostały one obliczone przez powoda, oraz o ile procent są one wyższe od stawki podstawowej Europejskiego Banku Centralnego, zgodnie z rozporządzeniem [nr 1896/2006] w sprawie europejskiego nakazu zapłaty?
- 4) Czy w braku transpozycji, art. 5 [ust. 1] lit. l) i m), art. 6 oraz art. 10 [ust. 2] lit. l) dyrektywy [2008/48] – odnoszące się do »ustale[ń] dotyczących jej zmiany« – zobowiązują instytucję finansową do ujęcia w sposób szczególny i wyróżniający się w umowie (nie w tekście w sposób niewyróżniający się), w sposób wyraźny i widoczny, jako »informacji udzielanych przed zawarciem umowy«, informacji o stopie procentowej odsetek za zwłokę w przypadku braku zapłaty, a także czynników branych pod uwagę przy jej ustalaniu (wydatki finansowe, wydatki związane z odzyskiwaniem wierzytelności [...]), oraz do zawarcia w umowie ostrzeżenia co do skutków w związku z elementami kosztów?
- 5) Czy art. 6 ust. 2 dyrektywy [2008/48] zawiera obowiązek podania do wiadomości przedterminowej wymagalności spłaty kredytu lub pożyczki, która powoduje stosowanie odsetek za zwłokę? Czy stosuje się zakaz bezpodstawnego wzbogacenia z art. 7 dyrektywy [2008/48], jeżeli instytucja kredytowa dąży nie tylko do odzyskania dobra (kapitału pożyczki), ale także do zastosowania szczególnie wysokich odsetek za zwłokę?
- 6) Czy w braku przepisów transponujących oraz w świetle art. 11 ust. 2 dyrektywy [2005/29] sąd może oceniać z urzędu jako nieuczciwą praktykę wprowadzania do tekstu umowy klauzuli o odsetkach za zwłokę?».

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania pierwszego

38 Poprzez pytanie pierwsze sąd krajowy zasadniczo dąży do ustalenia, czy dyrektywę 93/13 należy interpretować w ten sposób, że sprzeciwia się ona przepisom państwa członkowskiego takim jak będące przedmiotem sprawy przed sądem krajowym, które nie zezwalają sądowi rozpatrującemu pozew

o nakaz zapłaty na dokonanie oceny z urzędu, ab *limine litis* ani na żadnym innym etapie postępowania nieuczciwego charakteru warunku dotyczącego odsetek za zwłokę znajdującego się w umowie zawartej pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem, w braku sprzeciwu wniesionego przez tego ostatniego.

- 39 Aby udzielić odpowiedzi na to pytanie, należy na wstępie przypomnieć, iż ustanowiony przez dyrektywę 93/13 system ochrony opiera się na założeniu, że konsument jest stroną słabszą niż przedsiębiorca, zarówno pod względem możliwości negocjacyjnych, jak i ze względu na stopień poinformowania, w związku z czym godzi się on na postanowienia umowne sformułowane wcześniej przez przedsiębiorcę, nie mając wpływu na ich treść (wyroki: z dnia 27 czerwca 2000 r. w sprawach połączonych od C-240/98 do C-244/98 *Océano Grupo Editorial i Salvat Editores*, Rec. s. I-4941, pkt 25; z dnia 26 października 2006 r. w sprawie C-168/05 *Mostaza Claro*, Zb.Orz. s. I-10421, pkt 25; a także z dnia 6 października 2009 r. w sprawie C-40/08 *Asturcom Telecomunicaciones*, Zb.Orz. s. I-9579, pkt 29).
- 40 Ze względu na tę słabszą pozycję jednej ze stron art. 6 ust. 1 rzeczony dyrektywy przewiduje, że nieuczciwe warunki nie będą wiążące dla konsumenta. Jak wynika z orzecznictwa, jest to przepis bezwzględnie wiążący, który zmierza do zastąpienia formalnej równowagi praw i obowiązków stron, ustanowionej w umowie, równowagą rzeczywistą, która przywraca równość stron (ww. wyroki: w sprawie *Mostaza Claro*, pkt 36; w sprawie *Asturcom Telecomunicaciones*, pkt 30; wyroki: z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie C-137/08 *VB Pénzügyi Lízing*, Zb.Orz. s. I-10847, pkt 47; z dnia 15 marca 2012 r. w sprawie C-453/10 *Pereničová i Perenič*, pkt 28).
- 41 W celu zapewnienia ochrony zamierzonej przez dyrektywę 93/13 Trybunał podkreślał już wielokrotnie, że ta nierówność między konsumentem a przedsiębiorcą może zostać zrównoważona jedynie poprzez czynną interwencję podmiotu niebędącego stroną umowy (zob. ww. wyroki: w sprawach połączonych *Océano Grupo Editorial i Salvat Editores*, pkt 27; w sprawie *Mostaza Claro*, pkt 26; w sprawie *Asturcom Telecomunicaciones*, pkt 31; a także w sprawie *VB Pénzügyi Lízing*, pkt 48).
- 42 To w świetle tych zasad Trybunał orzekł więc, że sąd krajowy zobowiązany jest do zbadania z urzędu, czy dane warunki umowne wchodzące w zakres stosowania dyrektywy 93/13 mają charakter nieuczciwy, i by dokonawszy takiego badania, zniwelował brak równowagi między konsumentem a przedsiębiorcą (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie *Mostaza Claro*, pkt 38; wyrok z dnia 4 czerwca 2009 r. w sprawie C-243/08 *Pannon GSM*, Zb.Orz. s. I-4713, pkt 31; ww. wyroki: w sprawie *Asturcom Telecomunicaciones*, pkt 32; a także w sprawie *VB Pénzügyi Lízing*, pkt 49).
- 43 W konsekwencji rola przyznana w tej dziedzinie przez prawo Unii sądowi krajowemu nie ogranicza się do zwykłej możliwości orzeczenia w przedmiocie ewentualnie nieuczciwego charakteru warunku umownego, ale obejmuje ona także obowiązek zbadania tej kwestii z urzędu, jeżeli sąd krajowy dysponuje w tym celu niezbędnymi okolicznościami prawnymi i faktycznymi (zob. ww. wyrok w sprawie *Pannon GSM*, pkt 32).
- 44 W tym względzie, wypowiadając się w przedmiocie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożonego przez sąd krajowy orzekający w ramach postępowania kontradyktoryjnego wszczętego w następstwie sprzeciwu konsumenta od nakazu zapłaty, Trybunał stwierdził, że sąd ten zobowiązany jest przeprowadzić z urzędu dochodzenie w celu ustalenia, czy postanowienie umowne określające wyłączną właściwość miejscową sądu, zamieszczone w umowie pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem, jest objęte zakresem zastosowania dyrektywy 93/13, i jeżeli jest nim objęte – zobowiązany jest z urzędu zbadać, czy postanowienie to ewentualnie ma nieuczciwy charakter (ww. wyrok w sprawie *VB Pénzügyi Lízing*, pkt 56).
- 45 Jednakże niniejsza sprawa różni się od tych, które doprowadziły do wydania wyroków *Pannon GSM* i *VB Pénzügyi Lízing*, tym, że dotyczy ona definicji zadań sądu krajowego na mocy przepisów dyrektywy 93/13, w ramach postępowania w sprawie nakazu zapłaty, przed sprzeciwem wniesionym przez konsumenta.

- 46 W tym względzie należy stwierdzić, że w braku harmonizacji mechanizmów krajowych odzyskiwania wierzytelności bezsporny sposób realizacji krajowych postępowań nakazowych należy do wewnętrznego porządku prawnego państw członkowskich na mocy zasady ich autonomii proceduralnej, jednak pod warunkiem, że nie są mniej korzystne niż w przypadku podobnych spraw o charakterze krajowym (zasada równoważności) oraz że nie uniemożliwiają lub nie czynią nadmiernie utrudnionym wykonywania praw przyznanych konsumentom przez prawo Unii (zasada skuteczności) (zob. podobnie ww. wyroki: w sprawie Mostaza Claro, pkt 24; w sprawie Asturcom Telecomunicaciones, pkt 38).
- 47 W odniesieniu do zasady równoważności należy stwierdzić, że Trybunał nie dysponuje żadnym elementem mogącym wzbudzać wątpliwości co do zgodności z nią przepisów będących przedmiotem sprawy przed sądem krajowym.
- 48 Z akt sprawy wynika bowiem, że hiszpański system proceduralny nie zezwala sądowi krajowemu rozpatrującemu pozew o wydanie nakazu zapłaty na dokonanie oceny z urzędu, ab *limine litis* ani na żadnym innym etapie postępowania nie tylko nieuczciwego charakteru, w świetle art. 6 dyrektywy 93/13, warunku znajdującego się w umowie zawartej pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem, w braku sprzeciwu wniesionego przez tego ostatniego, lecz także sprzeczności między takim warunkiem a krajowymi zasadami porządku publicznego, czego zbadanie w każdym razie należy do sądu krajowego.
- 49 W odniesieniu do zasady skuteczności należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecnictwem Trybunału w każdym przypadku analiza kwestii, czy przepis krajowego prawa procesowego powoduje, iż stosowanie prawa Unii staje się niemożliwe lub nadmiernie utrudnione, musi uwzględniać miejsce tego przepisu w całym postępowaniu, tryb tego postępowania i jego szczególne cechy przed różnymi sądami krajowymi (zob. ww. wyrok w sprawie Asturcom Telecomunicaciones, pkt 39 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 50 W niniejszej sprawie z akt przedłożonych Trybunałowi wynika, że zgodnie z art. 812 kodeksu postępowania cywilnego postępowanie nakazowe ma zastosowanie do długów pieniężnych należnych, określonych i wymagalnych, których kwota nie przekracza górnego limitu wynoszącego 30 000 EUR w dacie okoliczności będących przedmiotem sprawy przed sądem krajowym.
- 51 W celu zapewnienia wierzycielom łatwiejszego dostępu do wymiaru sprawiedliwości i szybszego zakończenia postępowania ten sam artykuł przewiduje wyłącznie, że muszą oni dołączyć do wniosku dokumenty wykazujące istnienie długu, nie zobowiązując ich jednak do wyraźnego wskazania stóp odsetek za zwłokę, dokładnego okresu wymagalności oraz punktu odniesienia tych stóp w stosunku do odsetek ustawowych w prawie wewnętrznym lub stóp procentowych Europejskiego Banku Centralnego.
- 52 Zatem na mocy art. 815 ust. 1 i art. 818 ust. 1 kodeksu postępowania cywilnego sąd krajowy orzekający w przedmiocie pozwu o wydanie nakazu zapłaty posiada kompetencję ograniczoną jedynie do zbadania istnienia formalnych warunków wszczęcia tego postępowania, przy wystąpieniu których powinien on uwzględnić ów pozew i wydać nakaz zapłaty bez możliwości analizy, ab *limine litis* ani na żadnym innym etapie postępowania zasadności wniosku w świetle posiadanych informacji, o ile dłużnik nie odmówi zapłaty długu lub nie wniesie sprzeciwu w terminie 20 dni od daty zawiadomienia o rzeczonym nakazie zapłaty. Taki sprzeciw musi być wniesiony za pośrednictwem adwokata przy sporach przekraczających wartość określoną w ustawie, wynoszącą 900 EUR w dacie okoliczności, które doprowadziły do sporu przed sądem krajowym.
- 53 W tym kontekście należy stwierdzić, że taki system proceduralny, który nie zezwala sądowi rozpatrującemu pozew o nakaz zapłaty na dokonanie oceny z urzędu, ab *limine litis* ani na żadnym innym etapie postępowania – podczas gdy dysponuje on już wszystkimi okolicznościami prawnymi i faktycznymi koniecznymi w tym celu – nieuczciwego charakteru warunków znajdujących się w umowie zawartej pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem, w braku sprzeciwu wniesionego przez tego ostatniego, może naruszać skuteczność ochrony zamierzonej dyrektywą 93/13 (zob. podobnie wyrok z dnia 21 listopada 2002 r. w sprawie C-473/00 Cofidis, Rec. s. I-10875, pkt 35).

- 54 Z uwagi na całość, przebieg i szczególne cechy postępowania nakazowego opisane w pkt 50–52 niniejszego wyroku istnieje ryzyko, którego nie można lekceważyć, że zainteresowani konsumenci nie złożą wymaganego sprzeciwu albo ze względu na przewidziany w tym celu bardzo krótki termin, albo dlatego że mogą być zniechęceni do obrony ze względu na koszty generowane przez postępowanie sądowe w stosunku do kwoty kwestionowanego długu, albo też dlatego, że nie znają lub nie rozumieją zakresu swoich praw, czy wreszcie ze względu na ograniczoną treść pozwu o wydanie nakazu zapłaty wniesionego przez przedsiębiorcę, a zatem niepełny charakter informacji, którymi dysponują.
- 55 Wystarczyłoby więc, aby przedsiębiorca wszczął postępowanie w sprawie wydania nakazu zapłaty zamiast zwykłego postępowania cywilnego, aby pozbawić konsumentów korzyści z ochrony zamierzonej dyrektywą 93/13, co jest też sprzeczne z orzecznictwem Trybunału, według którego szczególne cechy postępowania sądowego, toczącego się w ramach prawa krajowego pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem, nie mogą stanowić elementu mogącego wpływać na ochronę prawną, z której powinien korzystać konsument na podstawie przepisów owej dyrektywy (ww. wyrok w sprawie Pannon GSM, pkt 34).
- 56 W tych okolicznościach wystarczy stwierdzić, że przepisy hiszpańskie będące przedmiotem postępowania przed sądem krajowym nie wydają się zgodne z zasadą skuteczności w zakresie, w jakim czynią niemożliwym lub nadmiernie utrudnionym stosowanie ochrony, jaką dyrektywa 93/13 zamierza przyznać konsumentom w sporach wszczętych przez przedsiębiorców przeciwko konsumentom.
- 57 W świetle powyższych rozważań na pytanie pierwsze należy odpowiedzieć, że dyrektywę 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż sprzeciwia się ona przepisom państwa członkowskiego takim jak będące przedmiotem sprawy przed sądem krajowym, które nie zezwalają sądowi rozpatrującemu pozew o nakaz zapłaty na dokonanie oceny z urzędu, ab *limine litis* ani na żadnym innym etapie postępowania – mimo że dysponuje on niezbędnymi w tym celu wszelkimi elementami prawnymi i faktycznymi – nieuczciwego charakteru warunku dotyczącego odsetek za zwłokę znajdującego się w umowie zawartej pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem, w braku sprzeciwu wniesionego przez tego ostatniego.

W przedmiocie pytania drugiego

- 58 W celu dostarczenia użytecznej dla sądu krajowego interpretacji prawa Unii (zob. podobnie wyrok z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie C-213/07 *Michaniki*, Zb.Orz. s. I-9999, pkt 50, 51) pytanie drugie należy rozumieć jako dążące w istocie do ustalenia, czy art. 2 dyrektywy 2009/22 i art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 sprzeciwiają się uregulowaniu państwa członkowskiego takiemu jak przewidziane w art. 83 dekretu legislacyjnego 1/2007, który zezwala sądowi krajowemu przy stwierdzeniu nieważności nieuczciwego warunku w umowie zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem na uzupełnienie rzeczowej umowy poprzez zmianę treści owego warunku.
- 59 W tym względzie tytułem wstępu należy przypomnieć, że spór przed sądem krajowym toczy się w ramach postępowania w sprawie wydania nakazu zapłaty wszczętego przez jedną ze stron umowy, a nie w kontekście postępowania w sprawie nakazu zaprzestania wszczętego przez „upoważniony podmiot” w rozumieniu art. 3 dyrektywy 2009/22.
- 60 W konsekwencji, ze względu na to, że ta ostatnia dyrektywa nie ma zastosowania do sporu przed sądem krajowym, nie ma potrzeby orzekania w przedmiocie wykładni jej art. 2.
- 61 Natomiast aby odpowiedzieć na przedstawione pytanie dotyczące skutków, jakie należy wywieść ze stwierdzenia nieuczciwego charakteru warunku umownego, należy odnieść się zarówno do treści art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, jak i do jej celów i ogólnej struktury (zob. podobnie wyroki: z dnia 3 września 2009 r. w sprawie C-482/07 *AHP Manufacturing*, Zb.Orz. s. I-7295, pkt 27; z dnia 8 grudnia 2011 r. w sprawie C-125/10 *Merck Sharp & Dohme Corp.*, Zb.Orz. s. I-12987, pkt 29).
- 62 Jeśli chodzi o brzmienie rzeczowego art. 6 ust. 1, należy stwierdzić, po pierwsze, że pierwsza część zdania tego przepisu wprawdzie przyznaje państwom członkowskim pewien zakres autonomii w odniesieniu do definicji systemów prawnych mających zastosowanie do nieuczciwych warunków, niemniej wyraźnie zobowiązuje do stwierdzenia, że rzeczone warunki „nie będą wiążące dla konsumenta”.

- 63 W tym kontekście Trybunał miał już okazję zinterpretować ten przepis w taki sposób, że do sądów krajowych stwierdzających nieuczciwy charakter warunków umownych należy wyciągnięcie wszelkich wynikających z tego zgodnie z prawem krajowym konsekwencji w celu zapewnienia, by warunek ten nie był wiążący dla konsumenta (zob. ww. wyrok w sprawie *Asturcom Telecomunicaciones*, pkt 58; postanowienie z dnia 16 listopada 2010 r. w sprawie *C-76/10 Pohotovost'*, Zb.Orz. s. I-11557, pkt 62; a także ww. wyrok w sprawie *Pereničová i Perenič*, pkt 30). Jak bowiem przypomniano w pkt 40 niniejszego wyroku, chodzi o przepis bezwzględnie obowiązujący, który zmierza do zastąpienia formalnej równowagi praw i obowiązków stron, ustanowionej w umowie, równowagą rzeczywistą, która przywraca równość stron.
- 64 Po drugie, należy stwierdzić, że prawodawca Unii w drugiej części zdania art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, a także w jej motywie dwudziestym pierwszym wyraźnie przewidział, iż umowa zawarta między przedsiębiorcą a konsumentem „w pozostałej części” będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe „po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków”.
- 65 Z brzmienia rzeczonego art. 6 ust. 1 wynika zatem, że sądy krajowe są zobowiązane wyłącznie do zaniechania stosowania nieuczciwego warunku umownego, aby nie wywierał on obligatoryjnych skutków wobec konsumenta, przy czym nie są one uprawnione do zmiany jego treści. Umowa ta powinna bowiem w zasadzie nadal obowiązywać, bez jakiegokolwiek zmiany innej niż wynikająca z uchylecia nieuczciwych warunków, o ile takie dalsze obowiązywanie umowy jest prawnie możliwe zgodnie z zasadami prawa wewnętrznego.
- 66 Wykładnię tę potwierdzają ponadto cel i ogólna struktura dyrektywy 93/13.
- 67 Zgodnie bowiem z utrwalonym orzecznictwem Trybunału dyrektywa ta jako całość stanowi środek niezbędny do osiągnięcia zadań powierzonych Unii, a w szczególności do podniesienia poziomu i jakości życia na całym jej obszarze (zob. ww. wyroki: w sprawie *Mostaza Claro*, pkt 37; w sprawie *Pannon GSM*, pkt 26; w sprawie *Asturcom Telecomunicaciones*, pkt 51).
- 68 Zatem na podstawie charakteru i znaczenia interesu publicznego, na którym oparta jest ochrona zagwarantowana konsumentom znajdującym się na słabszej pozycji względem przedsiębiorców, dyrektywa 93/13 zobowiązuje państwa członkowskie, jak wynika z jej art. 7 ust. 1 w związku z jej motywem dwudziestym czwartym, do zapewnienia stosownych i skutecznych środków „mając[ych] na celu zapobieganie stałemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach zawieranych przez sprzedawców i dostawców z konsumentami”.
- 69 W tym kontekście należy zatem stwierdzić, jak podniosła rzecznik generalna w pkt 86–88 opinii, że gdyby sąd krajowy mógł zmieniać treść nieuczciwych warunków zawartych w takich umowach, takie uprawnienie mogłoby zagrażać realizacji długoterminowego celu ustanowionego w art. 7 dyrektywy 93/13. Uprawnienie to przyczyniłoby się bowiem do wyeliminowania zniechęcającego skutku wywieranego na przedsiębiorców poprzez zwykły brak stosowania takich nieuczciwych warunków wobec konsumentów (zob. podobnie ww. postanowienie w sprawie *Pohotovost'*, pkt 41 i przytoczone tam orzecznictwo), ponieważ nadal byłiby oni zachęcani do stosowania rzeczonych warunków, wiedząc, że nawet gdyby miały one być unieważnione, to jednak umowa mogłaby zostać uzupełniona w niezbędnym zakresie przez sąd krajowy, tak aby zagwarantować w ten sposób interes rzeczonych przedsiębiorców.
- 70 Z tego względu, nawet gdyby takie uprawnienie zostało przyznane sądowi krajowemu, samo nie mogłoby ono zagwarantować równie skutecznej ochrony konsumenta jak ta wynikająca z niestosowania nieuczciwych warunków. Ponadto uprawnienie to nie może być też oparte na art. 8 dyrektywy 93/13, który pozostawia państwom członkowskim możliwość przyjęcia lub utrzymania bardziej rygorystycznych przepisów prawnych zgodnych z prawem Unii w dziedzinie objętej ową dyrektywą w celu zapewnienia wyższego stopnia ochrony konsumenta (zob. wyrok z dnia 3 czerwca 2010 r. w sprawie *C-484/08 Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid*, Zb.Orz. s. I-4785, pkt 28, 29; a także ww. wyrok w sprawie *Pereničová i Perenič*, pkt 34).

- 71 Z rozważań tych wynika zatem, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 nie można rozumieć jako umożliwiającego sądowi krajowemu – w wypadku gdy stwierdzi on istnienie nieuczciwego warunku w umowie zawartej pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem – zmianę treści rzeczonego warunku zamiast zwykłego niestosowania go.
- 72 W tej kwestii do sądu krajowego należy zbadanie, jakie są krajowe przepisy proceduralne mające zastosowanie do rozpatrywanego przezeń sporu, i uczynienie wszystkiego, co leży w zakresie jego kompetencji, z uwzględnieniem wszystkich przepisów prawa krajowego i z zastosowaniem uznanych w porządku krajowym metod wykładni, by zapewnić pełną skuteczność art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 i dokonać rozstrzygnięcia zgodnego z realizowanymi przez nią celami (zob. podobnie wyrok z dnia 24 stycznia 2012 r. w sprawie C-282/10 Dominguez, pkt 27 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 73 W świetle powyższego na pytanie drugie należy odpowiedzieć, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż sprzeciwia się on uregulowaniu państwa członkowskiego takiemu jak art. 83 dekretu legislacyjnego 1/2007, który zezwala sądowi krajowemu, przy stwierdzeniu nieważności nieuczciwego warunku w umowie zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem, na uzupełnienie rzeczonej umowy poprzez zmianę treści owego warunku.

W przedmiocie pytań od trzeciego do szóstego

- 74 Poprzez pytania od trzeciego do szóstego sąd krajowy zasadniczo zapytuje Trybunał, po pierwsze, o zadania nałożone na sądy krajowe na mocy rozporządzenia nr 1896/2006 i dyrektywy 2005/29, w wypadku gdy badają one warunek umowny dotyczący odsetek za zwłokę, taki jak będący przedmiotem postępowania przed sądem krajowym, a po drugie, o obowiązki, jakim podlegają instytucje finansowe do celów stosowania stopy odsetek za zwłokę w umowach kredytu w rozumieniu art. 5 ust. 1 lit. l) i m), art. 6 i 7 oraz art. 10 ust. 2 lit. l) dyrektywy 2008/48.
- 75 Królestwo Hiszpanii i Komisja twierdzą, że pytania te są niedopuszczalne, ponieważ zasady prawa Unii, do których się odnoszą, nie mają zastosowania do sporu przed sądem krajowym, a zatem ich wykładnia nie może być użyteczna dla sądu krajowego w celu rozstrzygnięcia tego sporu.
- 76 W tym względzie należy przede wszystkim przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem w ramach postępowania, o którym mowa w art. 267 TFUE, opartego na wyraźnym rozdziale zadań sądów krajowych i Trybunału, ocena stanu faktycznego sprawy oraz wykładnia i zastosowanie prawa krajowego należą wyłącznie do sądu krajowego. Tak samo jedynie do sądu krajowego, przed którym zawisł spór i na którym spoczywa odpowiedzialność za przyszły wyrok, należy – przy uwzględnieniu okoliczności konkretnej sprawy – zarówno ocena, czy sądowi temu do wydania wyroku jest niezbędne uzyskanie orzeczenia prejudycjalnego, jak i ocena znaczenia pytań, które zadaje on Trybunałowi. W konsekwencji, jeśli zadane pytania dotyczą wykładni prawa Unii, Trybunał jest co do zasady zobowiązany do wydania orzeczenia (wyroki: z dnia 12 kwietnia 2005 r. w sprawie C-145/03 Keller, Zb.Orz. s. I-2529, pkt 33; z dnia 18 lipca 2007 r. w sprawie C-119/05 Lucchini, Zb.Orz. s. I-6199, pkt 43; a także z dnia 11 września 2008 r. w sprawie C-11/07 Eckelkamp i in., Zb.Orz. s. I-6845, pkt 27, 32).
- 77 Odrzucenie przez Trybunał wniosku sądu krajowego o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym jest więc możliwe tylko wtedy, gdy jest oczywiste, że wykładnia prawa Unii, o którą wnioskowano, nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym lub z przedmiotem sporu przed sądem krajowym, gdy problem jest natury hipotetycznej bądź gdy Trybunał nie dysponuje elementami stanu faktycznego i prawnego, które są konieczne do udzielenia użytecznej odpowiedzi na pytania, które zostały mu przedstawione (zob. w szczególności wyroki: z dnia 5 grudnia 2006 r. w sprawach połączonych C-94/04 i C-202/04 Cipolla i in., Zb.Orz. s. I-11421, pkt 25; a także z dnia 1 czerwca 2010 r. w sprawach połączonych C-570/07 i C-571/07 Blanco Pérez i Chao Gómez, Zb.Orz. s. I-4629, pkt 36).

- 78 Otóż należy stwierdzić, że taki właśnie przypadek zachodzi w niniejszej sprawie.
- 79 W szczególności w odniesieniu do pytania trzeciego należy stwierdzić, że wykładnia rozporządzenia nr 1896/2006 jest pozbawiona wszelkiego znaczenia w odniesieniu do orzeczenia, jakie ma wydać sąd krajowy w rozpatrywanym przezeń sporze. Po pierwsze bowiem, trzeba zauważyć, że jak wynika z akt sprawy przedłożonych Trybunałowi, okoliczności faktyczne sporu przed sądem krajowym nie wchodzą w zakres stosowania tego rozporządzenia, które zgodnie z jego art. 1 ust. 1 dotyczy wyłącznie spraw transgranicznych, lecz pozostają wyłącznie pod rządami przepisów kodeksu postępowania cywilnego. Po drugie, należy wyjaśnić, że owo rozporządzenie, jak wynika z jego motywu 10, nie zastępuje ani nie harmonizuje istniejących mechanizmów dochodzenia roszczeń bezspornych na mocy prawa krajowego.
- 80 Jeśli chodzi o pytanie czwarte, wydaje się oczywiste, że przepisy art. 5 ust. 1 lit. l) i m), art. 6 oraz art. 10 ust. 2 lit. l) dyrektywy 2008/48, o których wykładnię wnosi sąd krajowy, *ratione temporis* nie znajdują zastosowania do sporu przed sądem krajowym, ponieważ spór ten dotyczy rzekomo nieprawidłowego wykonania przez J. Calderóna Caminę umowy kredytu zawartej w dniu 28 maja 2007 r. pomiędzy nim a Banesto.
- 81 W tym względzie wystarczy stwierdzić, że zgodnie z art. 27, 29 i 31 dyrektywy 2008/48 weszła ona w życie w dniu 11 czerwca 2008 r. oraz że państwa członkowskie miały przyjąć środki niezbędne do zastosowania się do owej dyrektywy przed dniem 11 czerwca 2010 r., w którym została uchylona dyrektywa 87/102. Ponadto art. 30 ust. 1 tejże dyrektywy wyraźnie stwierdza, że nie stosuje się jej do umów o kredyt obowiązujących w dniu wejścia w życie krajowych środków wykonawczych.
- 82 W odniesieniu do pytania piątego – które dotyczy kwestii, po pierwsze, czy art. 6 ust. 2 dyrektywy 2008/48 zobowiązuje instytucję kredytową do podania do wiadomości przedterminowej wymagalności spłaty kredytu lub pożyczki powodującej stosowanie odsetek za zwłokę, a po drugie, czy można powoływać się na zakaz bezpodstawnego wzbogacenia ustanowiony w art. 7 tejże dyrektywy, jeżeli instytucja kredytowa nie tylko dąży do zwrotu kapitału, ale także żąda szczególnie wysokich odsetek za zwłokę – przede wszystkim należy zauważyć, że poprzez to pytanie, jak wynika z akt sprawy przedłożonych Trybunałowi, sąd krajowy w rzeczywistości zamierzał powołać się na odpowiednie artykuły dyrektywy 87/102, które są wyłącznie odpowiednie dla przedmiotu tego pytania.
- 83 Jednak nawet przyjmując, że taki jest rzeczywisty zakres pytania piątego (zob. podobnie wyrok z dnia 18 listopada 1999 r. w sprawie C-107/98 Teckal, Rec. s. I-8121, pkt 34, 39), należy stwierdzić, jak również zauważyła rzecznik generalna w pkt 99 i 100 opinii, iż w postanowieniu odsyłającym nic nie wskazuje na to, aby spór przed sądem krajowym dotyczył problematyki w związku z obowiązkiem uprzedniego informowania konsumenta o każdej zmianie dotyczącej rocznej stopy oprocentowania albo zwrotu wierzycielowi dobra powodującego jego bezpodstawne wzbogacenie.
- 84 Wydaje się zatem oczywiste, że pytanie piąte jest natury hipotetycznej, a wykładnia wskazanych przepisów dyrektywy 87/102 nie ma żadnego związku z przedmiotem sporu przed sądem krajowym.
- 85 Wreszcie w odniesieniu do pytania szóstego, które dotyczy kwestii, czy w braku transpozycji dyrektywy 2005/29 jej art. 11 ust. 2 należy interpretować w ten sposób, że sąd krajowy może oceniać z urzędu jako nieuczciwą praktykę wprowadzania do tekstu umowy warunku dotyczącego odsetek za zwłokę, wystarczy stwierdzić, jak też zauważyła rzecznik generalna w pkt 106 opinii, że w postanowieniu odsyłającym nic nie wskazuje na to, by wydając postanowienie oddalające wniosek o wydanie nakazu zapłaty, Juzgado de Primera Instancia n° 2 de Sabadell zaklasyfikował jako nieuczciwą praktykę handlową w rozumieniu powyższej dyrektywy fakt wprowadzenia przez Banesto do umowy zawartej z J. Calderónem Caminą warunku umownego dotyczącego odsetek za zwłokę takiego jak w sprawie przed sądem krajowym.
- 86 Należy również stwierdzić, że w swoim orzeczeniu sąd krajowy rozwinął wyjaśniającą argumentację do tego pytania, wyraźnie odwołując się do „możliwej nieuczciwej praktyki instytucji bankowej”.

- 87 W konsekwencji wydaje się oczywiste, że wykładnia dyrektywy 2005/29 ma charakter czysto hipotetyczny w odniesieniu do przedmiotu sporu przed sądem krajowym. W tym kontekście brak transpozycji owej dyrektywy również nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia rzeczonego sporu.
- 88 W związku z powyższym przedstawione przez sąd krajowy pytania od trzeciego do szóstego należy uznać za niedopuszczalne.

W przedmiocie kosztów

- 89 Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (pierwsza izba) orzeka, co następuje:

- 1) **Dyrektywę Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy interpretować w ten sposób, że sprzeciwia się ona przepisom państwa członkowskiego takim jak będące przedmiotem sprawy przed sądem krajowym, które nie zezwalają sądowi krajowemu rozpatrującemu pozew o nakaz zapłaty na dokonanie oceny z urzędu, ab limine litis ani na żadnym innym etapie postępowania – mimo że dysponuje on niezbędnymi w tym celu wszelkimi elementami prawnymi i faktycznymi – nieuczciwego charakteru warunku dotyczącego odsetek za zwłokę znajdującego się w umowie zawartej pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem, w braku sprzeciwu wniesionego przez tego ostatniego.**
- 2) **Artykuł 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że sprzeciwia się on uregulowaniu państwa członkowskiego takiemu jak art. 83 Real Decreto Legislativo 1/2007 por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias (królewskiego dekretu z mocą ustawy 1/2007 w sprawie reformy ogólnej ustawy w sprawie ochrony konsumentów i użytkowników oraz innych ustaw dodatkowych) z dnia 16 listopada 2007 r., który zezwala sądowi krajowemu, przy stwierdzeniu nieważności nieuczciwego warunku w umowie zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem, na uzupełnienie rzeczonej umowy poprzez zmianę treści owego warunku.**

Podpisy